

Länsstyrelsen
Värmland

Naturvård
Lars Furuholm

BESLUT

Datum
2017-02-28

Sida
1 (4)
Referens
500-1446-2017

Redovisning av regeringsuppdrag M2016/01366/Nm

Uppdraget

Länstyrelserna i Gävleborgs och i Värmlands län ska sammanställa regional kunskap om långsiktiga åtgärder för att minska förekomsten av översvämningsmygg. Uppdragen ska redovisas till Miljö- och energidepartementet senast den 1 mars 2017.

Erfarenheter från Värmlands län

Den regionala kunskapen om långsiktiga åtgärder för att minska förekomsten av översvämningsmygg i Värmland är begränsad. Erfarenheter som dragits i samband med två kommuners arbete med att finna lösningar kan redovisas.

I Deje, Forshaga kommun, har kommunen försökt att lösa myggproblemen dels med röjning och återinförande av betesdjur på strandnära områden (totalt ca 30 ha), dels med cirka 30 gasolfällor, företrädesvis i, eller nära, Naturreservatet Pannkakan som också är ett Natura 2000-område. Gasolfällorna har under flera säsonger samlat in stora mängder mygg men solida utvärderingsmetoder har saknats. Det går därför inte att säga något säkert om effekterna, vare sig på kort eller lång sikt. Exempelvis har problemen med översvämningsmygg varit små de två senaste somrarna på grund av uteblivna högvatten i Klarälven, men trots det fångades rekordstora mängder mygg i gasolfällorna sommaren 2016.

Kommunen har av olika skäl, t ex regn och blåst, inte använt det biologiska bekämpningsmedlet BTI trots att ett lager av medlet införskaffades 2013.

Vid sjön Björken i Sunne kommun var myggproblemen stora för cirka 10 år sedan. Strandbetet hade upphört för länge sedan och på stränderna hade täta slybuskage utvecklats. Ortsbefolkningen gick då samman och röjde bort slyet och återinförde bete med nötkreatur på sammanlagt 155 ha (under perioden 2005-2012). En enkätundersökning visade att myggproblemen upplevs ha minskat markant även om de inte har upphört helt.

Diskussion

Problemen med stora populationer av översvämningsmyggor kan på vissa ställen och i vissa situationer och tider vara olidliga nästan hela vegetationsperioden.

Grundproblematiken ligger dels i att myggorna har lagt, och lägger, miljontals ägg i strandkanterna på vattensamlingarna (som är många i naturreservatet Pannkakan), dels i att myggorna kan flyga flera kilometer. Äggen kan ligga upp till tio år i marken och fortfarande vara fertila. Äggen kläcks efter högvatten med åtföljande torrperiod och larverna utvecklas till flygfärdiga myggor på 72 timmar från äggkläckningstillfällena (som kan vara flera efter ett högvatten). Under dessa timmar är BTI (VectoBac) verkningsfullt under förutsättning att helikopter med rätt utrustning är tillgänglig och att det inte regnar eller blåser för mycket när det är dags.

Allt som rör bekämpning med BTI redovisas i Naturvårdsverkets skrivelse ”Att utvärdera effekterna av bekämpning av översvämningsmyggor” (NV 05266-13). Metoden kräver omfattande lokala personella insatser som förberedelse för ansökan och genomförande. Metoden är känslig för väderförhållandena då BTI inte kan spridas om det regnar eller blåser för mycket. Närliggande markägare måste också godkänna insatserna, något som kan vara problematiskt.

Att hålla odlingslandskap öppet med slätter och/eller bete är en åtgärd som är positiv ur både natur- och landskapsvårdsvårdssynpunkt. Den tillbakahållande effekten på mygglarvernas utveckling är en positiv bieffekt, men bete är inte hundra procentigt effektiv som myggbekämpningsmetod.

Även insatser för att hålla nere tuvor ute i de grunda vattenområdena (i Dejes fall inom Naturreservatet Pannkakan) kan ha en tillbakahållande effekt på myggutvecklingen.

Slutsatser och förslag

Länsstyrelsen anser att en långsiktigt hållbar myggkontroll utmed Klarälven sannolikt kräver flera olika insatser såsom flera års intensiv bekämpning med BTI (fyra ggr/säsong) i kombination med anpassad reglering av Klarälven, införande av intensivt bete i närliggande marker, användning av gasolfällor och borttagande av tuvor.

Länsstyrelsen har tagit del av Länsstyrelsen i Gävleborgs län olika rapporter och deras yttrande i detta ärende. Länsstyrelsen Värmland instämmer i huvudsak i deras åtgärdsförslag (se bilaga 1) och vill särskilt betona vikten av ett gemensamt center för forskningsinsatser och utbildning av regional och lokal personal (se även Länsstyrelsens förslag 1 och 2 nedan).

I Värmland är problemen med översvämningsmyggor inte fullständigt kartlagda. Därför har problemen i Deje överskuggat eventuella problem i andra delar av länet. Översvämningsmyggor finns åtminstone utmed Klarälven vars dalgång med vattenfyllda övergivna älvfåror utgör goda livsmiljöer för bland annat översvämningsmyggor. I Klarälvens nedre lopp finns också öar med sådana övergivna älvfåror (t ex Pannkakan vid Deje)

och vid det stora deltar vid älvens utlopp i Vänern finns motsvarande förutsättningar för översvämningsmyggors utveckling. Ännu så länge har dock inga myggproblem rapporterats här.

I ett nyligen beviljat Intrereg-projekt gemensamt med Norge, ”Två länder – en elv”, med syfte att förbättra den vilda laxens möjligheter till utveckling och fortplantning, finns också delmoment för att arbeta med problemen med översvämningsmygg genom en ändrad reglering av Klarälvens vattenflöden.

Utöver de åtgärdsförslag som Länsstyrelsen i Gävleborg (se bilaga 1) lämnat har Länsstyrelsen följande förslag till fortsatt handlande:

1. Initiera och utveckla ett nationellt center för myggkontroll, t ex med utgångspunkt från det som finns idag i Gysinge och med Rovdjurscentret i Grimsö som modell. Ett sådant center skulle ha som uppgift att utveckla metoder för myggbekämpning och hjälpa berörda kommuner med handfasta råd och åtgärder. Kommunerna måste samtidigt anställa och utbilda fältpersonal som gör de förberedelser som krävs för en framgångsrik bekämpning.
2. Hjälpa berörda kommuner att bekämpa översvämningsmygg med BTI med ekonomiska och personella resurser. Instruera Naturvårdsverket att lämna tillstånd utan alltför snäva tidsgränser så att inte tidiga och/eller sena översvämningsmyggutveckling missas. Sådan bekämpning kan behöva upprepas under säsongen så att mängden mygglarver reduceras kraftigt. Arbetet med ansökan om spridning av BTI är komplicerad, personalkrävande och kostsam varför berörda kommuner borde kunna få såväl tillstånd till bekämpning med BTI som beslut om ekonomiskt bidrag som gäller flera år. En ytterligare svårighet är att ansökan om tillstånd till helikopterspridning nu måste lämnas under oktober för åtgärder följande säsong.
3. Bidraget till kommuners myggbekämpning hanteras idag av Jordbruksverket medan tillstånd till helikopterspridning av BTI prövas av Naturvårdsverket. Det finns här behov av samordning inte minst för att korta ner handläggningstiden för tillståndsansökan.
4. Slyröjning med åtföljande bete i tidigare öppna, men nu igenväxta, områden runt tätorter.
5. Uppmuntra berörda kommuner till öppen dialog med medborgare som har problem med översvämningsmygg. Erfarenheterna från rovdjursförvaltningen är att dialog med berörda personer och föreningar är avgörande för framgång i en så här svår fråga.
6. En förändrad reglering av Klarälvens vattenflöde är önskvärd och kanske den bästa långsiktigt hållbara metoden för att bemästra myggproblemen. Att få en helt översvämningsfri regleringsregim är dock vare sig möjlig eller ens önskvärd med tanke på de vattenberoende naturvärdena som finns utmed Klarälven.
7. En central myndighet bör snarast få i uppdrag att analysera ansvar, kostnader och finansiering av ovanstående förslag.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Kenneth Johansson. Handläggare Lars Furuholm har varit föredragande. I den slutliga handläggningen deltog också länsråd Johan Blom och verksamhetschef Torben Ericson.

Bilagor

1. Förslag från Länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Kopia till:

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Naturvårdsverket